

Katoavaa kansanperinnettä

Sarjassamme kansanperinne ja sen synty kerromme tällä kerralla eräästä murheellisesta kalamatkasta.

Keskuskomitean Kala-Veljen venekunta oli kerran kalamatkalla Perämerellä. Oli siinä käyty Kraaselit ja Ulkokrunnit, ja saalistakin oli tullut passelisti, maivaa ja silakkaa kilokaupalla.

Oltiin jo kotimatalla, mennä nylkytettiin kohti itää ja etelää Seppo Toiviaisen ja Arvo Kempaisen riuskan eripariairokaksikon vauhdittamana. Tiedonantajan päätoimittaja Urho Jokinen tähyisti keulassa silmä kovanä, tosin taakse päin, ja Arne Saarinen hoiteli peräsintä. Arvo Aalto äyskäröi vettä ulos ja Taisto Sinisalo sisään.

Tunnelma oli kaikin puolin rattoisa ja merimieslaulut raiakuivat uljaina. Mutta siinä päivän mittaan keskuskomitealle oli tullut nälkä.

—Onkos sinulla Urho niitä eväitä, kun jo niin hiukoo, huikkasi Arne Saarinen peräsimen äärestä Jokiselle, joka oli valittu

eväidentekijäksi äänin 9—5.

—Onhan niitä, täällä on karjalanpaistia ja kaalisoppaa ja krakowanmakkaraa ja vaikka mitä, huikkasi Jokinen takaisin.

—Oiskohan tässä räpyä syödä, vai miltä siellä keulassa näyttää, onko karikoita näkyvissä?

—Mitä sitä tyhjää. Ei täällä ole kivistöjä lähimaillakaan. Antaa mennä vaan täysillä eespäin. Kyllähän hyvä vene itseään ohjaa.

Niin rupesi keskuskomitea iltapalalle kesken matkaa. Vene sai kulkea omaa vauhtiaan minne kulki, ja mikäpä oli kulkiesä, kun oltiin verraten lähellä rantaa, Kriisin saaren kupeessa Martinniemen edustalla.

Mutta yhtäkkiä, kun keskuskomitea ei ollut vielä päässyt edes oskarinleikkeeseen, kuului keulasta jyrähdys. Vene pysähtyi kuin seinään, keikahti pahanpäiväisesti, ja Jokisen eväät levisivät pitkin karikkoa.

Ensimmäisenä tokeni säikähdyksestään Arvo Kempainen, joka yritti vitsailla:

—Ei se liike mitään, päästiin päämäärään, kiihihihi...

—Turpa kiinni Bernsteini, ärjäisi Toiviainen ja heitti Kempaisen yli laidan. Kempainen katosi kuin tinasotilas tuhkaan.

—Voihan noske, ärjähti Saarinen. Tässä sitä nyt ollaan. Mitä sinä Urho tuolla lailla toheloit. Sinähän sanoit, ettei ole kivistöjä lähimaillakaan, ja nyt ollaan karilla. Ulos siitä!

Komento oli tarpeen, sillä vene täyttyi nopeasti vedellä ja alkoi upota. Keskuskomitean oli pakko hypätä sekaan ja yrittää polskia turvaan.

Jokainen lähti uimaan pimeässä eri suuntaan ja Jokinen vielä omaansa.

Heidän myöhemmistä vaiheistaan tiedetään se, että Kempainen osui uidessaan Oulujokeen ja nousi sitä ylös kuin kutulohi Oulujärvelle saakka. Siellä hän törmäsi kalastajien verkompaulaan ja totesi ykskantaan: "Jaa, lanka". Siitä lähtien tuota paikakuntaa on sanottu Jaalangak-

si. Mutta ei Kempainen sinne jäänyt, vaan käveli Kajaaniin ja ryhtyi lääkäriksi.

Jokinen puolestaan suunnisti epähuomiossa etelään ja oli jo hukkuu, kunnes yhtäkkiä kolahatti rantakallioon. "Hai, luoto", hän tokaisi viimeisillä voimillaan ja antoi siten nimen löytämälleen suurelle saarelle. Hänen eväsvarusteisiinsa kuulunut kattiola oli purjehtinut jo vähän aiemmin pienelle luodolle, jota sittemmin alettiin kutsua Kattilankallaksi.

Luotsina ollut Pentti Liedes pääsi kaikkein vähimmällä. Hän osasi suunnistaa suoraan melkein lähimpään rantaan ja perusti sinne huvilaveistämön.

Muiden kohtalosta ei juuri tiedetäkään, joskin Lallinmöylyn epäillään saaneen nimensä sieltä kuuluneesta isosta mekastuksesta.

Retki oli siis monessa suhteessa onneton, mutta kansanperinteen kannalta sen anti oli vertaansa vailla. Ilman sitä ei tiedettäisi vielä tänäkään päivänä mitään

sen paremmin Hailuodosta kuin Jaalangasta tai Jokisen eväistäkään.

Melkein ainoa tuon matkan lentävistä lauseista, joka syystä tai toisesta ei ole jäänyt kansanperinteenä elämään, oli "Urho, mitä sinä tuolla lailla toheloit!" Mutta ehkä senkin aika vielä tulee.